תורה אור

גמ' מכדי קתני כולהו, "כל צורכי מילה" לאתויי מאי? לאתויי הא דת"ר *המל, כל זמן שהוא עוסק במילה חוזר בין על הציצין המעכבין את המילה בין על הציצין שאין מעכבין את המילה, פירש, על ציצין המעכבין את המילה חוזר, על ציצין שאין מעכבין את המילה אינו חוזר. מאן תנא "פירש אינו חוזר" אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה היא דתניא *ארבעה עשר שחל להיות בשבת מפשיט (*אדם) הפסח עד החזה דברי רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה וחכ"א מפשיטין את כולו. ממאי? עד כאן לא קאמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה התם (א) משום דלא בעינן °זה אלי ואנוהו אבל הכא דבעינן זה אלי ואנוהו הכי נמי *דתניא זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה ושופר נאה ציצית נאה ספר תורה נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה בקולמוס נאה בלבלר אומן וכורכו בשיראין נאין אבא שאול אומר ואנוהו הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום. אלא אמר רב אשי הא מני רבי יוסי היא דתנן *בין שנראה בעליל ובין שלא נראה בעליל מחללין עליו את השבת רבי יוסי אומר נראה בעליל אין מחללין עליו את השבת. ממאי? דילמא עד כאן לא קאמר ר' יוסי התם (ב) דלא ניתנה שבת לידחות, אבל הכא דניתנה שבת לידחות הכי נמי, אלא אמרי נהרדעי רבנן דפליגי עליה דרבי יוסי היא דתנן *ארבעה כהנים נכנסין: שנים בידם שני סדרים, ושנים בידם שני בזיכין, וארבעה מקדימין לפניהם: שנים ליטול שני סדרים, ושנים ליטול שני בזיכין, המכניסין עומדים בצפון ופניהם לדרום, והמוציאין עומדים בדרום ופניהם לצפון, אלו מושכים ואלו מניחין טפחו של זה בצד טפחו של זה משום שנאמר °לפני (ה') תמיד ר' יוסי אומר אפילו אלו נוטלין ואלו מניחין אף זה היה תמיד. ת"ר מהלקטין את המילה ואם לא הילקט ענוש כרת. מני? א"ר כהנא אומן, מתקיף לה רב פפא אומן, לימא להו אנא עבדי פלגא דמצוה אתון עבדיתו פלגא דמצוה? אלא אמר רב פפא גדול, מתקיף לה רב אשי גדול בהדיא כתיב ביה °וערל זכר אשר לא ימול, אלא אמר רב אשי לעולם אומן וכגון דאתא בין השמשות דשבת ואמרו ליה לא מספקת, ואמר להו מספקינא ועבד ולא איסתפק, ואישתכח דחבורה הוא דעבד, וענוש כרת: מוצצין וכו': אמר רב פפא האי אומנא דלא מייץ סכנה הוא ועברינן ליה, פשיטא מדהא מחללי עליה שבתא, סכנה הוא: מהו דתימא האי דם מיפקד פקיד, קמ"ל חבורי מיחבר, ודומיא דאיספלנית וכמון: מה איספלנית וכמון כי לא עביד סכנה הוא אף ה"נ כי לא עביד סכנה הוא: ונותנין עליה איספלנית: אמר אביי *אמרה לי אם איספלניתא דכולהון כיבי שב מינאי תרבא וחדא קירא, רבא אמר קירא וקלבא רישינא, דרשה רבא במחוזא קרעינהו בני מיומי אסיא למנייהו אמר להו שבקי לכו חדא דאמר שמואל "האי מאן דמשי אפיה ולא נגיב טובא נקטרו ליה חספניתא

שמות טו

גמ' מכדי קתני · במתניתין : **כולהו** · כל דברים העשוים למילה מוהלין ופורעין ומוצצין כו' למה לי דתנן כללא בריש' עושין כל צרכי מילה: **ציצין** · שיורי ערלה ובמתני'(ג) מפרש אלו הן ציצין המעכבין ויש שאין מעכבין כגון בשר שחופה רוב העטרה אלא מיעוטה ומה היא עטרה: שורה גבוה המקפת בגיד סביב שממנה הגיד משפע ויורד לצד הקרקע ומשפע ויורד לצד הגוף: **המל** · בשבת: **כל זמן שהוא עוסק בה** · שלא סילק ידו, אם ראה שנשתיירו בה ציצין: בין מעכבין את המילה · שאינה כשרה עד שיחתכם, בין שאין מעכבין חוזר וחותך דכולה חדא מילתא היא והרי ניתנה שבת לדחות אצלה: **פירש** · שסילק ידיו : **על המעכבין חוזר** · שהרי הן כמילה עצמה: **ועל שאין מעכבין אינו חוזר** · דהוי כהתחלה בפני עצמה ועל אלו לא ניתן לחלל את השבת והיינו דקתני כל צרכי מילה ואפילו ציצין שאין מעכבין חוזר עליהם כל זמן שלא פירש: **מאן תנא פירש אינו חוזר** · ומשום דפירש, חשיב ליה חזרה מילתא לנפשה, והואיל ולא עיכוב מצוה ניהו לא הדר: **מפשיט הפסח עד החזה** · (ד)והיינו פירש דתנן במסכת תמיד (פ"ד נ"ב) גבי הפשיטו שהיה מתחיל מן הרגלים והיה מפשיט ויורד עד שמגיע לחזה הגיע לחזה חתך את הראש ונתנו למי שזכה בו ואח"כ הכרעיים ומירק והפשיט כו' שמעי' מיניה משהגיע לחזה סילק ידיו מן ההפשט והתחיל להתעסק בניתוח קלת וגבי עולה דכולה כליל מירק והפשיט ומנתח הידים תחילה אחר הראש וגבי פסח נמי משהפשיט עד החזה דיכול להוציא אימוריו(ה) בלא נימין קורעו ומוציאן מיד והוה ליה פירש מן ההפשט וקאמר רבי ישמעאל שוב אינו גומר ומפשיט משום דכיון דפירש הויא חזרה מילתא דאתחלתא לנפשה ושלא לצורך גבוה דומיא דציצין דלא מעכבין: **דלא בעינן זה אלי ואנוהו** · דאחר נטילת האימורין אין הידור מצוה ביפוי בשר, אבל יפוי מילה מצוה היא: **הוי דומה לו** · ולשון "אנוהו" אני והוא: אעשה עצמו כמותו לדבק בדרכיו: **בין שנראה** · החדש : **בעליל** · בגילוי לכל צרכים לדעת שראוהו בית דין והקרובים להם ואין צריך לרואין חוץ לתחום לחלל שבת ולבא ולהעיד לפני ב"ד מחללין: **ר' יוסי אומר כו'** · אלמא אע"ג דאיכא מצוה כיון דלאו לצורך גבוה הוא לא מחללינן והכא נמי פירש, דהוי אתחלתא דחילול כי הכא, בלא צורך גבוה, לא מחללינן: **לא ניתנה שבת לדחות** · אפילו בתחלתה דהא נראה בעליל אבל הכא כיון שנתנה שבת לדחות להתחיל בה המילה הכי נמי דכי פירש והדר לאו אתחלתא לנפשה היא והוי כמו שלא פירש וגומר כל מצותו: **רבנן דפליגי עליה דרבי יוסי** · גבי לחם הפנים: **ארבעה כהנים נכנסין** · להיכל בשבת לסדור לחם הפנים: **שני סדרים** · שתים מערכות של לחם: **שני בזיכין** · שתי כפות מלאות לבונה דכתיב (ויקרא כד) ונתת על המערכת לבונה זכה: **מקדימין לפניהם שנים ליטול** · מן השלחן שני סדרים הישנים : **ושנים ליטול שני בזיכין** · והשלחן היה נתון ארכו ממזרח למערב ואלו עומדין מזה לרוחב השלחן בצפון ואלו עומדין לנגדו לדרום ודווקא מכניסין לצפון דכל צפון ענין חשיבות היא כדאמרינן במסכת סוכה (דף נו.) גבי חילוק לחם הפנים למשמרה הנכנסת והיוצאת הנכנסין חולקין בצפון כדי שיראו (ו) נכנסין: **רבי יוסי אומר אפילו אלו נוטלין** · תחילה ומסלקין כולה מן השלחן ולאחר שעה מניחין אלו : **אף זה תמיד** · ומה אני מקיים "תמיד" שלא ילין שלחן בלא לחם, ולרבנן אי שקלי ושבקי ליה והדר מסדרי לא מיקרי להו "תמיד" אלא התחלה אחריתי ונמצא שמתעכב שלחן בלא לחם וגבי פירש נמי כי הדר אתי, מילתא אחריתי היא, ולרבי יוסי דאמר כי שבקי והדר מתחלי נמי "תמיד" הוא דחדא מילתא הוא הכא נמי פירש, חוזר אע"פ שאין מעכבין, דכולה גמר מילתא היא : **מהלקטין** · בציצין המעכבין: **מני** · כרת זו של מי הוא: **אמר רב כהנא אומן** · ענוש כרת ובשבת קאי שחילל שבת ולא עשה מצוה : **ונימא אנא עבדי פלגא** · כלומר הואיל וכשהתחיל, ברשות התחיל, והחבורה שעשה ברשות עשה, ואמאי חייב, נימא להו לכו אתם וסיימו המלאכה: **אלא אמר רב פפא** · בגדול שמל קמייהו, ובחול, וענוש כרת דקאמר, משום מילה קאמר, דעדיין ערל הוא: **וכגון דאתא בין השמשות** · דכל היום כשר למילה *ואמרו ליה לא מספקת לגמור ביום כהילכתה והעשה חבורה בשבת בלא מצוה וענוש כרת ומיהו מיתה ליכא דלא אתרו ביה למיתה ולא קבל עליו התראה, וכרת איכא דאתחלה ברשות לא התחיל ולא ניתנה שבת לדחות אלא בשעה זו: **מהו דתימא** · מתניתין לא אשמעינן דמחלל שבתא עלה דדם מיפקד פקיד מופקד ועומד שם כנתון בכלי ובמילה אין חבורה ואין כאן איסור תורה ומשום הכי שרי ולאו משום סכנה והאומנא דלא מייץ בחול לאו סכנתא היא ולא נעבריה: **קא משמע לן דדם חיבורי מיחבר** · בשולא ע"י מצילה ואפילו הכי שרי משום סכנה מדקתני במתני' גבי איספלנית וכמון: **שב מינאי תרבא** · ז' מנות של חלב: **וחדא דקירא** · שעוה: **קירא וקלבא רישינא** · הוא זפת של עץ שמוציאים ממנו שלא ע"י האור והיא לבנה: **קרעינהו למנייהו** · שהפסיד להם לגלות רפואה זו: **שבקי לכו חדא** · שלא גיליתי: חספניתא

גדול בהדיא כתיב ביה · אע"ג דבכמה דוכתין תניא מה שבהדיא בפסוק איבעי (ז) למתני גדול שלא מל ענוש כרת :

***לועס** בשיניו · אף על גב דלאחר מילה חולה שיש בו סכנה הוא מ"מ כמה דאפשר לשניי משנינן: הכא

רבינו חננאל

והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו ואין שריפת קדשים דוחה י"ט דתנינן בגמרא בפ' כיצד צולין את הפסח. דתנן העצמות והגידים והנותר ישרפו בששה עשר חל ששה עשר להיות בשבת ישרפו בי"ז שאינו דוחה את השבת ולא את יו"ט וקייטא לן דמילה שלא בזמנה אפילו יו"ט אינו דוחה דתנן שני יו"ט של ר"ה נימול לי"ב ללמדך שאין עשה דוחה י"ט כן המילה שלא בזמנה אינה דוחה י"ט ואין לומר אי הכי אפי' מילה בזמנה כי מילה בזמנה בפירוש אמרה תורה וביום ואפי' בשבת וכ"ש י"ט אביי פירשו מעולת שבת בשבתו כו' רבא אמר הוא ולא מכשיריו פי' עשיית אוכל נפש דוחה י"ט ולא מכשירי אוכל נפש. כגון הסיבת עצים מן היער לבשל ביו"ט וכדומה(לו) [הוא] לבדו ולא מילה שלא בזמנה הבאה בק"ו וזהו ק"ו שאמר רבא ומה אוכל נפש שאע"פ שהיא באזהרת שמחה אינה (מנות שדוחה) [דוחה] יו"ט לשחוט ולבשל ולאפות וכיוצא בהן מילה שלא בזמנה שאע"פ שהיא בלא זמנה מצוה היא ומעכבתו מלאכול בתרומה. אינו דין שדוחה י"ט בא לבדו למעט המילה שלא בזמנה. רב אשי אמר שבת שבתון עשה הוא וי"ט עשה ול"ת עשה שבתון ולא תעשה כל מלאכה לא תעשה נמצא כתיב ביו"ט עשה ול"ת והמילה עשה בלבד. ולא אתי עשה דמילה ודחי את לא תעשה ועשה דיו"ט: מתני' כלל א"ר עקיבא כל מלאכה שאפשר [לעשות] מע"ש דוחה את השבת וכו'. אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' עקיבא: מתני' עושין כל צרכי מילה בשבת מוהלין ופורעין כו' אמרינן כי מכדי קתני מוהלין ופורעין ומוצצין כו' עושין כל צרכי מילה למה לי לאתויי הא דתנו רבנן המל כל זמן שעוסק במילה חוזר בין על ציצין המעכבין את המילה בין על הציצין שאינן מעכבין את המילה פירש על ציצין המעכבין את המילה חוזר על שאין מעכבין אינו חוזר. ואמרינן מאן תנא פירש ואתא רבה בר בר חנה לאוקומה כר' (שמעון) [ישמעאל] בר' יוחנן בן

טו א מיי' פ"ב מהלכות מילה הל' ד ו טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ב וטוש"ע י"ד סי' רסו סעיף ב :

טז ב מיי' פ"ח מהל' ק"פ הלכה ד ופ"ו מהל' לולב הל' ו סמג עשין כח ולאוין שכד טוש"ע א"ח סימן תכט :

יז ג מיי' פ"א מהלכות דעות הלכה ו :

[עיין לעמוד א במשנה]

יח ד מיי' פ"ג מהלכות קידוש החדש הל' ד :

יט ה מיי' פ"ה מהל' תמידין ומוספין הל' ד סמג עשין קצ :

כ ו מיי' פ"ב מהלכות שגגות הלכה ט :

כא ז מיי' פ"ב מהל' מילה הל' ב סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסד סעיף ג :

כב ח טוש"ע א"ח סי' ד סעיף כ :

לעיל קטו: מנחות סג: [תוספתא פסחים פ"ד]

[נזיר ב: ע"ש] סוכה יא: מכילתא פרשת בשלח [מס' סופרים פ"ג הל' יג]

ר"ה כא: מנחות סד.

מנחות צט:

פסחים ד. יומא כח: (מגילה כ.)

הגהות הב"ח

(א) גמ' התם אלא משום דלא : (ב) שם ר' יוסי התם אלא משום דלא ניתנה בשבת : (ג) רש"י ד"ה ציצין וכו' ובמתני'. נ"ב לקמן דף קלז סוף ע"א : (ד) ד"ה מפשיטין את הפסח עד וכו':(ה)להוציא אימוריו נ"ב ע"ל בפרק כ"ב דף קסז בסוף הדף : (ו) ד"ה ושנים ליטול וכו' כדי שיראו שהן נכנסין : (ז) תוס' ד"ה גדול וכו' איבעי ליה למיתני :

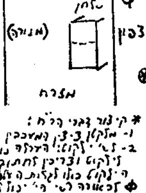

נושא

מאן תנא שסובר דפירש מן המילה אינו חוזר על ציצין שאין מעכבין

רב נסים גאון

חמורת ממנו ומדרך הידוע שהחמור דוחה הקל ולא עוד אלא שפעמים שעולה על דעתן שיש בענין הזה ענין חזרה בדבר הראשון והתשובה הוא מה שהקדמנו שהאזהרה של לאו כך נאמרה מיוחדת וכי הציווי של עשה תנאי הוא בה וכן אמרו רז"ל (ספרי פ' תצא) מחלליה מות יומת וביום השבת שני כבשים בני שנה שניהן בדיבור אחד נאמרו ערות אשת אחיך ויבמה יבוא עליה שניהן בדיבור אחד נאמרו מה שאי אפשר לבשר ודם לומר שנא' אחת דיבר אלהים שתים זו שמענו הבן דבר זה ושמור אותו כי הוא ספק גדול והרי גלינו אותו ומזה העיקר אמרו רז"ל בתלמוד כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה לא תעשה וסבר (רבינא) [רבא] כי לא תעשה שבקודש מוצא מזה העיקר וכי לא ידחה מפני עשה ולא שוה עמו רב אשי בדבר זה כמו שנאמר בשחיטת קדשים בפרק דם חטאת (דף צז) אמאי וניתי עשה ונידחי לא תעשה אמר רבינא אין עשה דוחה את לא תעשה שבמקדש דתניא כו' רב אשי אמר יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה ובמס' נזירות בפ"ב נזירין(דף נח)אמרו עוד (ומאי דקא מודי ליה) [ומאן דמוקים]לקרא למידהא לא תעשה ועשה לאו גרידא מנא ליה יליף מגדילים דאמר קרא לא תלבש שעטנז הא גדילים תעשה לך מהן וכל מה שתמצא בתלמוד דאתי עשה ודחי לא תעשה מזה העיקר שהקדימנו הוא וזה הדין בלאו גרידא בלבד אבל לא תעשה ועשה וכל שכן לא תעשה שיש בו כרת אין עשה דוחה אותם ואנו מבארין לך זה ונאמר